CJDSL001 Korpusová lingvistika (2)

Klára Osolsobě

osolsobe@phil.muni.cz

Experimentální a počítačová lingvistika

O čem budeme mluvit v kurzu

- Krátký historický exkurz
- Definice korpusu v moderním slova smyslu
- Dva metodologické přístupy k vytěžování korpusu
- Dva pohledy na korpus (lingvista a informatik)
- Filologie a korpusy
- Výuka jazyků a korpusy

Definice korpusu v moderním slova smyslu

- Elektronické uložení
- Elektronická přístupnost
- Definovaný obsah (ČEHO) a rozsah (KOLIK)
- Standardní anotace – metada a interpretace jazykových jednotek
- Rychlost, spolehlivost a opakovatelnost vyhledávání a kvantifikace nalezeného

Dva pohledy na korpus (lingvista a informatik)

- Nástroje NLP a korpusy
- Konverzní programy, vertikál, tokenizér
- Automatické analyzátory
- Lingvistické interpretace v korpusech

Lingvistické informace v korpusech

- word/lc (slovoforma, slovní tvar, textové slovo)
- lemma (základní tvar, systémové slovo, položka ve slovníku, heslové slovo)
- tag (slovní druh a slovnědruhově závislé gramatické kategorie)
- K čemu je lemmatizace a taggování?
- Jaké jsou způsoby zaznamenání/kódování gramatických informací?
- Jaké jsou problémy a jak s nimi lze pracovat?

Tagset (instrukce pro kódování významů gramatických kategorií)

https://wiki.korpus.cz/doku.php/pojmy:tag?redirect=1#tagset

https://www.sketchengine.eu/tagset-reference-for-czech/#toggle-id-1

Poziční systém značek

Atributivní systém značek

NNMS1----------

k1gMnSc1

Automatická morfologická analýza / tagging

Tokenizace

Nejednoznačné přiřazení lemmatu a tagu (na základě slovníku)

Desambiguace

lemma a lemmatizace

Lemmatizace - přiřazení systémového slova / základního tvaru slova k textovému slovu / slovnímu tvaru / slovoformě

Čím je tvarosloví bohatší, tím je lemmatizace žádoucnější

Základní tvar / lemma odpovídá slovníkovému tvaru

Diskutabilní jsou různé případy: a) spřežky (jeden grafický útvar představuje více slovních tvarů, a tedy i potenciálně více lemmat); b) analytické tvary a tzv. jednoslovná morfologie; c) lemmatizace slov, která nemají standardní základní tvar (např. jaké je lemma tvarů *pozdě* ***bycha*** *honit, křížem* ***krážem***, ***panečku***, ...); d) nakolik koresponduje lemmatizace v korpusu a tradiční hnízdování / paradigmatické tvoření (např. syntetické stupňování, verbální substantiva, adjektivizovaná participia, přechylování, posesivní adjektiva, ...); e) lemmatizace z hlediska variant a variantní lemma

Pokud je zvoleno technické řešení na úkor lingvistické tradice/školy/teorie, pak by mělo být konzistentně dodrženo pro všechny analogické případy a vysvětleno na úrovni uživatelských příruček.

Vyhledání slovního tvaru *jít*

" Můj partner na rakovinu zemřel , protože se bál	jít	k lékaři . Z vlastní zkušenosti tedy vím , jak
, “ uvedl Malášek . Nevyloučil možnost , že může	jít	o vojáka nebo policistu . K druhé loupeži došlo jen
pádu . ^ * S výjimkou případů , kdy má	jít	k veterináři a vy se ji marně snažíte napěchovat do
mrazu . (Lidovci už ztrácejí i Moravu . Zkusí	jít	do měst a zezelenat Jihomoravští lidovci získali v komunálních volbách
patriotům se změna názvu zřejmě líbit nebude , nemusí však	jít	o řešení trvalé . Vše nyní i v budoucnosti závisí
. Tyto potíže se léčí laserem . Po operaci může	jít	pacient hned domů Prof. MUDr. Pavel Kuchynka , CSc. ,
v žádném případě . Je pravda , že jsme mohli	jít	na Švédsko a Kanadu . A nebudu lhát , že
v jedenáctimilionové zemi . ATÉNY „ Nevíme , kam máme	jít	, přijeli jsme lodí z Lesbosu , moje žena je
více Dominiků , než bývá obvyklé . A nemuselo hned	jít	o zapálené hokejové fanoušky . Stačí , že se jméno
unie přijala směrnici o nedovolené podpoře podnikání , která neumožňuje	jít	s nabídkou pod určitou minimální částku , " vysvětlil mluvčí
řadových odborářů , s jakým argumentačním mandátem k němu mají	jít	. Doslova v odborářském šoku jsem po té , co
trasy k nejzajímavějším místům parku . Můžete použít lodě ,	jít	pěšky nebo jet džípem a bahnem se dobrodit až k

Vyhledání lemmatu *jít (KWIC+lemma+tag)*

v Ledči . Pokud dva tři dny pořádně prší ,	jde/jít/VB-S---3P-AA---I	začít pár kilometrů výše proti proudu a zdolat Stvořidla .
to přece dělal baron Prášil ! Americký kaskadér David Smith	jde/jít/VB-S---3P-AA---I	v jeho stopách - o víkendu tenhle bláznivý kousek předvedl
takové se mezi nimi možná občas najdou - , ale	jde/jít/VB-S---3P-AA---I	o spory , jež jdou nutně ruku v ruce s
ale také ceny za téměř třicet tisíc korun . "	Jde/jít/VB-S---3P-AA---I	opravdu o nálož cen kvalitních značek , " řekl pořadatel
připlácet , když chce státní úřad . Zvlášť , když	jde/jít/VB-S---3P-AA---I	o peníze , které tak jako tak od státu předtím
v baru , bowling . Něco , co lidi přiměje	jít/jít/Vf--------A----I	tam , a ne trávit čas jinak . Vesecko nabízí
s onou šaškárnou . Upevňuje se klamné přesvědčení , že	jde/jít/VB-S---3P-AA---I	o replikaci bytostí . Že je to něco jako nesmrtelnost
ání firemního mobilního telefonu a automobilu k soukromým účelům	jdou/jít/VB-P---3P-AA---I	ruku v ruce s rostoucími ekonomickými výsledky společnosti . Zkrátka
filmy promítají . „ Máme rozpis , podle kterého měla	jít/jít/Vf--------A----I	kopie filmu od nás do Sezimova Ústí . Bohužel jsem
byl opilý . Tehdy mi řekl , že když to	nepůjde/jít/VB-S---3F-NA---I	po dobrém , půjde to po zlém , “ vypověděla
na Liberec ? No , dlouho to vypadalo , že	jdeme/jít/VB-P---1P-AA---I	na Karlovy Vary , protože Litvínov v posledním kole vyrovnal
zjevně mladší a nezdravě agresívní . " Jsem ženská a	jdu/jít/VB-S---1P-AA---I	z práce . " odpověděla jsem poněkud mimo . "
v koupelně a přistihla je tam Kate , když si	šla/jít/VpFS---3R-AA---I	upravit nalíčení . Pak ale Pippa začala chodit s bankéřem
neexistující exoty a kdo všechno o tom podvůdku věděl a	nešel/jít/VpMS---3R-NA---I	to oznámit na policii . Ztratit paměť je , milí
, protože se jedná o klasické inflační peníze , které	jdou/jít/VB-P---3P-AA---I	v podstatě do stavebních firem . Mnohem lepší podle mne
= hrůza ! Jaké máte zkušenosti s českými silnicemi ?	Nejde/jít/VB-S---3P-NA---I	mi dost dobře do hlavy stav českých dálnic , které
v síti STEP ( ) . HLEdEJtE spoLEčnou cEstu Pokud	jde/jít/VB-S---3P-AA---I	o předkládání projektů na odstraňování starých ekologických zátěží , nejbližší
. Celý dospělý život jsem měla největší přání - aby	šel/jít/VpMS---3R-AA---I	bolševik od válu . A to se mi splnilo .

Lze vyhledat systémová slova bez pomoci lemmatizace / v nelemmatizovaném korpusu?

- [lemma="jít"]

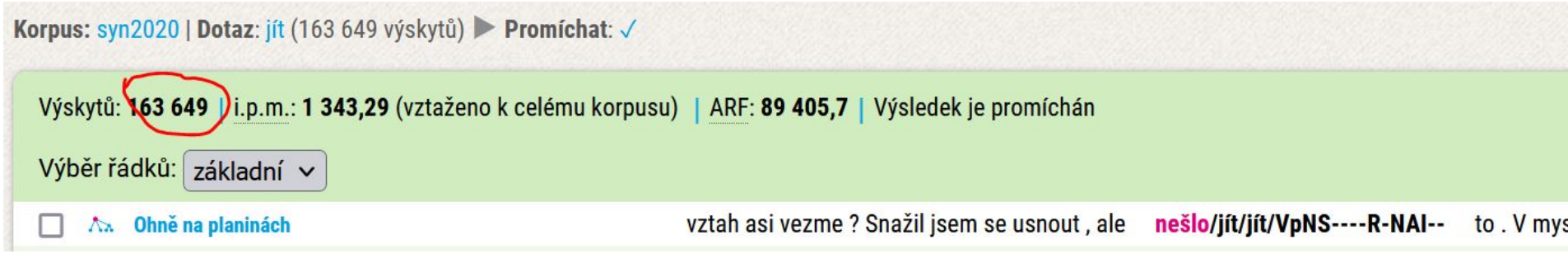

- [lc="(jít|jíti|nejít|nejíti|jd(u|e|e|ou|eš|e[mt]e)|(ne|pů|nepů)jd(u|e|e|ou|eš|e[mt]e)|šel|šl[aoiy]|nešel|nešl[aoiy]|jd(i|ě[mt]e)|nejd(i|ě[mt]e)|nechoď|nechoď[mt]e|pojď|pojď[mt]e)"]

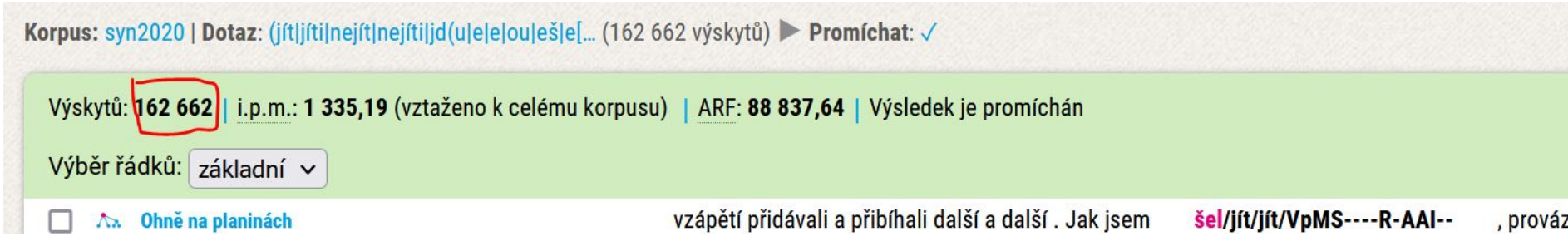

Na co se zapomnělo?

19	p / n	nepůjde	1440	
20	p / n	šly	1436	
21	p / n	půjdou	1260	
22	p / n	nešel	998	
23	p / n	jděte	982	
24	p / n	jdete	961	
25	p / n	jdeš	895	
26	p / n	nešla	780	
27	p / n	půjdeš	688	
28	p / n	půjdete	634	
29	p / n	de	590	
30	p / n	nejdou	495	
31	p / n	nepůjdu	317	
32	p / n	nejdu	285	
33	p / n	nešli	245	
34	p / n	jdem	245	
35	p / n	nešly	196	
36	p / n	nepůjdeme	173	
37	p / n	půjdem	171	
38	p / n	nepůjdou	149	
39	p / n	di	133	

BOHUŽEL

Korpus: syn2020 | **Dotaz:** jít (163 649 výskytů) ▶ **Promíchat:** ✓ ▶ **Pozitivní filtr:** di (133 výskytů)

Výskytů: **133** | i.p.m.: **1,09** (vztaženo k celému korpusu) | ARF: **51,52** | Výsledek je promíchán 1 / 4

Výběr řádků: základní

Právo	se chodí koupat do římských fontán . Grillo a Luigi	Di/jít/jít/Vi-S---2--A-I-7	Maio , jeden z hlavních činitelů hnutí a náměstek předsedy
A zničte Paříž!	celý vesnici , ty jedno pitomý jelito ! “ „	Di/jít/jít/Vi-S---2--A-I-7	do hajzlu , “ řekl jsem . „ Vypadni ,
Blesk	hrají ale rozličné charaktery . Diváci se na nové díly	Di/jít/jít/Vi-S---2--A-I-7	mohou těšit už příští rok . „ Mám pětadevadesát natáčecích
Duch	rádi pobývali Bill s Hillary a kam zavítala i Lady	Di/jít/jít/Vi-S---2--A-I-7	a ze které dnes zbyly jen komíny , jenže tou
Zvěrolékař jde do boje	kladivem a dlátem , to je všechno . “ „	Di/jít/jít/Vi-S---2--A-I-7	ty , děláš si ze mě šoufky ! “ Simkin
Týden	, “ píše o Di Maiovi server The Local .	Di/jít/jít/Vi-S---2--A-I-7	Maio má zjemňovat Grillovy výpady . To se ukázalo loni
Svět motorů Speciál	) : Jako nový byl původní přímovstřikový diesel Endura -	Di/jít/jít/Vi-S---2--A-I-7	terčem kritiky pro hrubý chod . Dnes se však ukazuje
Hospodářské noviny	milionů Italů , kteří nemají na jídlo , “ řekl	Di/jít/jít/Vi-S---2--A-I-7	Maio . Někteří zákonodárci Hnutí pěti hvězd začínají mít obavy
Sport Góóól!	tisíc lidí . Pět procent zvolilo Klébersona , šest Ángela	Di/jít/jít/Vi-S---2--A-I-7	Maríu , devatenáct Bebého a sedmdesát Alexise Sáncheze . Drtivý
Sport GÓÓÓL!	. Bude hrát za Fenerbahce v Turecku . Vzdal se	Di/jít/jít/Vi-S---2--A-I-7	Marîi , 27letého Argentince a nejdražší posily v historii Red
Máslem dolů	. ! Zvládneš to , starý brachu ?! “ „	Di/jít/jít/Vi-S---2--A-I-7	do háje . “ říkám mu , ale to už
Nekropolis	Sráček probouzí , mně slečna Jessica řekla , José ,	di/jít/jít/Vi-S---2--A-I-7	se podívat na pánský záchodky , a tam to teda
Technický týdeník	Világi a zástupci dodavatelů – předseda představenstva Maire Tecnimont Fabrizio	Di/jít/jít/Vi-S---2--A-I-7	Amato a generální ředitel Skupiny TALKE Alfred Talke . NOVÉ
Out	do očí , když s tebou mluvím ! “ „	Di/jít/jít/Vi-S---2--A-I-7	do prdele . Musíš začínat hned ráno ? “ „
Game	a pokud ano , who benefited ? Jak zemřela princezna	Di/jít/jít/Vi-S---2--A-I-7	, kdo se postaral , aby špion Litviněnko začal svítit
Pole	nosič a vší silou držet , aby mi neujel .	Di/jít/jít/Vi-S---2--A-I-7	do prdele , řekne mi , ty zrádče ! Vo
Pole	si dobrej pozor , aby mě nezasáh . Ty sám	di/jít/jít/Vi-S---2--A-I-7	do prdele ! řeknu já , stejně tvrdě jako on
Sport GÓÓÓL!	před rokem Van Gaal , 64letý Nizozemec , přivedl Ángela	Di/jít/jít/Vi-S---2--A-I-7	Maríu (75 milionů eur) , Lukea Shawa (
Pole	to do prdele mluvíš ? zeptám se já . Prostě	di/jít/jít/Vi-S---2--A-I-7	do prdele , buď tak hodnej ! Rozmáchne se ,
Deníky Moravia	často zachovávají za cenu přesčasů . Přetížené sestry podle Veroniky	Di/jít/jít/Vi-S---2--A-I-7	Cara z České asociace sester mohou při úkonech více chybovat
Sport GÓÓÓL!	aby můj tým zvítězil , “ říká . 03 Ángel	Di/jít/jít/Vi-S---2--A-I-7	María V Anglii mu nemohli odpustit , že pořád leží
Zimní žár	svejch ze střílečky s Culpepperovejma , takže s takovejma řečma	di/jít/jít/Vi-S---2--A-I-7	do háje . “ „ Hm , “ uvažoval Conner
Hospodářské noviny	spolupráce s Hnutím pěti hvězd . S jeho lídrem Luigim	Di/jít/jít/Vi-S---2--A-I-7	Maiem se už začal domlouvat na tom , že si

Jak tedy funguje automatická morfologická analýza?

- Tokenizace (= rozdělení textu na jednotky, s nimiž bude nadále automatická analýza pracovat). Token se vždy nerovná textovému slovu. Textové slovo se vždy nerovná grafickému slovu (***Gazette de Villette***, ***Joffrey de Peyrac***, × ***Jak to de*?**).
- Přiřazení všech interpretací nalezených ve slovníku morfologického analyzátoru. NEJEDNOZNAČNOST výsledků dodaných ze slovníku.
- Desambiguace – výběr jediné interpretace (desideratum - kontextově odpovídající).

Tagování v korpusu SYN2020
https://wiki.korpus.cz/doku.php/cnk:syn2020:tag

zlomyslnost " ?) a konkrétněji jeho skladba Il Pianto	di/di/di/F%----------	Maria , zkomponovaná roku 1709 „ per il Venerdi Santo
Hradiště 3 . pprap . Bc . Michal Žáček -	DI/di/di/BN----------	Kroměříž Pořadí 1 . Dopravní družstev : inspektorát Zlín 2
penzionů nežijí žádní lidé . Nejstarší část Matery , Sassi	di/di/di/F%----------	Matera (Kameny Matery) , je od roku 1993
, rozsvítím lampu a dívám se na pohlednici z Madonny	di/di/di/F%----------	Campiglio . Samozřejmě hned poznávám ledabylý rukopis svého syna .
str . 70) . Na český trh dodává produkty	di/di/di/F%----------	- soric firma Amtek . Kapacitní snímače přiblížení di -
zda zasáhnou jeden z Potlouků nebo některého z protihráčů .	Di/di/di/F%----------	- mitrov vyrazil přímo proti Moranové , která svírala Camrál
jsou v krátkých černých šatech z vlněné tkaniny od Giorgia	di/di/di/F%----------	Sant Angela , pijí šampaňské s brusinkovým džusem a broskvovým
údajné podjatosti . Ukázky z knihy Z hrdiny nula h	di/di/di/F%----------	I „ Znásilňovat holčičky se ve slušné společnosti prostě nenosí
" „ Co jsou Svobodní běžci ? " „ Ále	di/di/di/F%----------	! Vim , že ve Státech je máte taky .
a skokem ? To by šlo . " „ Už	di/jít/jít/Vi-S---2--A-I-7	prosimtě , a hlavně zas nezakopni , ty chytráku .
jsem nezávodil od Gira . Následně se přesunu k Lago	di/di/di/F%----------	Garda , kde se budu připravovat na další závody a
populistů může spustit snahy o vystoupení země z Unie .	Di/jít/jít/Vi-S---2--A-I-7	Maio obavy mírní . „ Chceme zůstat v EU ,
vzkaz , jen vstupenku do opery na Mozartovu Le Nozze	di/di/di/F%----------	Figaro v Palais Garnier na dnešní večer . Zbrkle sáhla
Sráček probouzí , mně slečna Jessica řekla , José ,	di/jít/jít/Vi-S---2--A-I-7	se podívat na pánský záchodky , a tam to teda
. „ A - ano , do - dokud jsi	di/di/di/F%----------	- divoch , " vypravil jsem ze sebe odpověď .
Jaroslava Plesla rovná se koncert citlivosti . Jarmilka a Bambini	di/di/di/F%----------	Praga v interpretaci Oldřicha Kaisera rovnají se vy , Bohumile
blondýny s velkýma kozama v kovem zdobených šatech od Giorgia	di/di/di/F%----------	Sant Angela . " Nepůjdem ji varovat ? " ptá
domem číslo 410 A v ulici Dumfries byl vzkaz :	DI/di/di/BN----------	VEDLE Jakmile jsem přiběhl ke vchodu 410 B , nejdřív
tří stran obezděný výběžek ulice . Piazza de ' Cavalieri	di/di/di/F%----------	Malta se náměstím téměř nedalo nazývat , spíš připomínalo nedostavěný

Proč je desambiguace obtížná?

- Pánové, *nežeňte se*
- Nemluv a *rožni*.
- Jan *je osel*.

Víceznačné tvary

- *nežeňte/(ne)hnat/V*
- *nežeňte/(ne)ženit/V*
- *se/se/P*
- *se/s/R*
- *rožni/rožnit/V*
- *rožni/rozžehnout/V*
- *rožni/rožeň/N*
- *je/být/V*
- *je/on/P*
- *osel/osel/N*
- *osel/osít/V*

hnát/Ženit

pracujte za byt a stravu . Ale nevdávejte se a	nežeňte/hnát/Vi-P---2--N----I se/se/P7--4----------	jen kvůli tomu , že chcete uniknout z dor
sexu Shrnutí těchto vědeckých poznatků : Nejezděte na kole a	nežeňte/hnát/Vi-P---2--N----I se/se/P7--4----------	s učitelkou . Potkáte - li ženu , která krá
legendární Knoflenkou . Takže se mějte a smějte (a	nežeňte/hnát/Vi-P---2--N----I se/se/P7--4----------	a nevdávejte) . KDO S KÝM KDE
vážný důvod , proč tam chce jet . Tvůrci :	Nežeňte/hnát/Vi-P---2--N----I se/se/P7--4----------	do ženění HEJNICE Pot
takovýchto " žertíků " neustále a iv jiném prostředí .	NEŽEŇTE/hnát/Vi-P---2--N----I SE/se/P7--4----------	ZA SLEVOU , ŽÁDNÁ NENÍ Jedn
Uvědomte si , že vaše zásoba energie je omezená .	Nežeňte/hnát/Vi-P---2--N----I se/se/P7--4----------	z jedné činnosti do druhé . 7 . V
Udo Pollmer říká : " Vyhoďte z bytu televizi a	nežeňte/hnát/Vi-P---2--N----I se/se/P7--4----------	. Svatba je počátkem tukového obalovár
ventilaci - či pootevřete e dveře . Když skončíte ,	nežeňte/hnát/Vi-P---2--N----I se/se/P7--4----------	sprchovat - studenou vodou , ale zůstaň
to , co vyděláte hned dál investujte . 3 .	Nežeňte/hnát/Vi-P---2--N----I se/se/P7--4----------	do nejistých investic Nezkoušín
požehnaného Čechova , jenž pravil , cituji : „ '	Nežeňte/hnát/Vi-P---2--N----I se/se/P7--4----------	, pokud se bojíte osamělosti . ' " <p:
se mohli vrátit k zaříkadlům , která přivolávají lásku .	Nežeňte/hnát/Vi-P---2--N----I se/se/P7--4----------	však hned do vážných známostí , nejdřív
na cizí . Sebestian Roch Chamfort Bojíteli se samoty ,	nežeňte/hnát/Vi-P---2--N----I se/se/P7--4----------	! Anton Pavlovič Čechov Bůh stv
Uvědomte si , že vaše zásoba energie je omezená .	Nežeňte/hnát/Vi-P---2--N----I se/se/P7--4----------	z jedné činnosti do druhé . 7 . V
světě vidět a chovat vlastní dítě . Nepodléhejte trendům a	nežeňte/hnát/Vi-P---2--N----I se/se/P7--4----------	na sál jen proto , že kamarádi byli . Zept
vědění je chromá . Věda bez náboženství je slepá .	Nežeňte/hnát/Vi-P---2--N----I se/se/P7--4----------	za detaily . Nechť je vám v myšlenkách i
růst zajistí . 5 . Buďte trpěliví a nevzdávejte to	Nežeňte/hnát/Vi-P---2--N----I se/se/P7--4----------	do velkých zakázek bezhlavě . Získávejt
20.00 hodin kino v Hejnicích . Motto filmu zní :	Nežeňte/hnát/Vi-P---2--N----I se/se/P7--4----------	do ženění . Až na svatební cestě Eddie z

být/on

Není to nic moc , ale Millicent to nepozná .	Je/být/VB-S---3P-AA---I osel/osel/NNMS1-----A-----	. Znova - que voulez-vous ? " Prozpěvovaly kvulevu ,
Titulní strana Šípu , která o premiérovi hlásala , že	je/být/VB-S---3P-AA---I osel/osel/NNMS1-----A-----	, či ta , kde trenér Brückner drží před začátkem
a profous považuje za svou povinnost říci mu , že	je/být/VB-S---3P-AA---I osel/osel/NNMS1-----A-----	. Mužstvo jde na těžké cvičení do hor , ale
Nebudu dělat to , co řekne Manuel . „ Manuel	je/být/VB-S---3P-AA---I osel/osel/NNMS1-----A-----	, Pere ! Osel je zvíře a ty přece nebudeš
mějský jarmark . V roce 1616 následovala hra Ďábel	je/být/VB-S---3P-AA---I osel/osel/NNMS1-----A-----	, v níž ani ďábel nestačí na zlo lidí ,
ocourskovský sedlák osít dvě míry pole krupicí . Kdo	je/být/VB-S---3P-AA---I osel/osel/NNMS1-----A-----	, nechť se přihlásí . V říčce , do které
o rozesmálo všechny . Mě tedy nejvíc překvapilo , že	je/být/VB-S---3P-AA---I osel/osel/NNMS1-----A-----	chytřejší než kůň . Po dotazech , které jsme měli
dy smím použít přejemnělého výrazu - jaký ten druhý	je/být/VB-S---3P-AA---I osel/osel/NNMS1-----A-----	. Ale ne tak Evženka . Ta , když vypravuje
kde se před drátěným plotem něco pohybovalo . " To	je/být/VB-S---3P-AA---I osel/osel/NNMS1-----A-----	! " zajásala Julie a už se k němu rozeběhla
: A co dále , Baltazare , kde hlavním hrdinou	je/být/VB-S---3P-AA---I osel/osel/NNMS1-----A-----	nebo u S. Paradžanova : Barva granátového jablka , kde
osla a pro jistotu pod obraz napsal : " Toto	je/být/VB-S---3P-AA---I osel/osel/NNMS1-----A-----	. " Bedlivější analýzou vyprávěných anekdot lze zjistit , že
to na tebe narafičil , ty osle ! Román Gaius	je/oni/PPFP4--3-------- osel/osel/NNMS1-----A-----	ukazuje , že Henry Winterfeld psal už před půlstoletím lepší
Trutnovska z obce Mladé Buky , že v ulici Tmavá	je/být/VB-S---3P-AA---I osel/osel/NNMS1-----A-----	. „ Policisté díky místní znalosti vypátrali jeho majitele a

rožeň/rožnit/rozžehnout

NY . , O. LI . V . Y ,	ROŽNI/rožeň/NNIP7-----A-----	, K. I . Š , Pa . Le .
to vím jistě . Z nářečí znám třeba slovo „	rožni/rožeň/NNIP7-----A-----	“ . Ester Hozáková , 6 let , FrýdekMístek :
k paní Haleové , „ že s těmi hodinami ,	rožni/rožeň/NNIP7-----A-----	a planetáriem máte doma malé muzeum . “ „ Jestli
jste naučila vy jeho ? Různé moravismy jako šufánek nebo	rožni/rožeň/NNIP7-----A-----	. Je nevěra tak zajímavá , že o ní teď
nás chodí dívat místní . Je tam obrovský krb s	rožni/rožeň/NNIP7-----A-----	, ve kterém se peče drůbež - od bažanta přes
je jen krátký úryvek z nabídky mas na grilu i	rožni/rožeň/NNIP7-----A-----	, které Farma nabízí . Mezi omáčkami , přílohami a
pro služebnictvo sestoupil do kuchyní , kde skomíral oheň pod	rožni/rožeň/NNIP7-----A-----	bez masa . Na zemi vedle stolu na porcování masa
pražsky , což rozhodně popírám ! Děti říkají fajne ,	rožni/rožeň/NNIP7-----A-----	místo rozsviť , štrampliky místo punčocháče . Opakují slova ,
, ale také teplá kuchyně s grily , rošty a	rožni/rožeň/NNIP7-----A-----	, kde gastronomické poklady před našima očima do zlatova dozrávaly
místnosti Dechem řádky staletí s krápníky sazí z ohňů pod	rožni/rožeň/NNIP7-----A-----	prasat či skopců hovoří centrální černá kuchyně , kam by
sklad plný všelikého harampádí a jen mohutné topeniště krbu s	rožni/rožeň/NNIP7-----A-----	a naproti stojící sporák byly důkazem , že stojím v
to pyšný . V Praze pořád používám slovo žufánek nebo	rožni/rožeň/NNIP7-----A-----	. A nerozumějí mi , “ prozradil . Když Okamura
, ale také teplá kuchyně s grily , rošty a	rožni/rožeň/NNIP7-----A-----	, kde gastronomické poklady před našima očima dozlatova dozrávaly .

Desambiguace

Statistická

Pravidlová (různé postupy - pravidla založená na syntaktických vztazích i na kolokacích)

Hybridní

HOMONYMIE

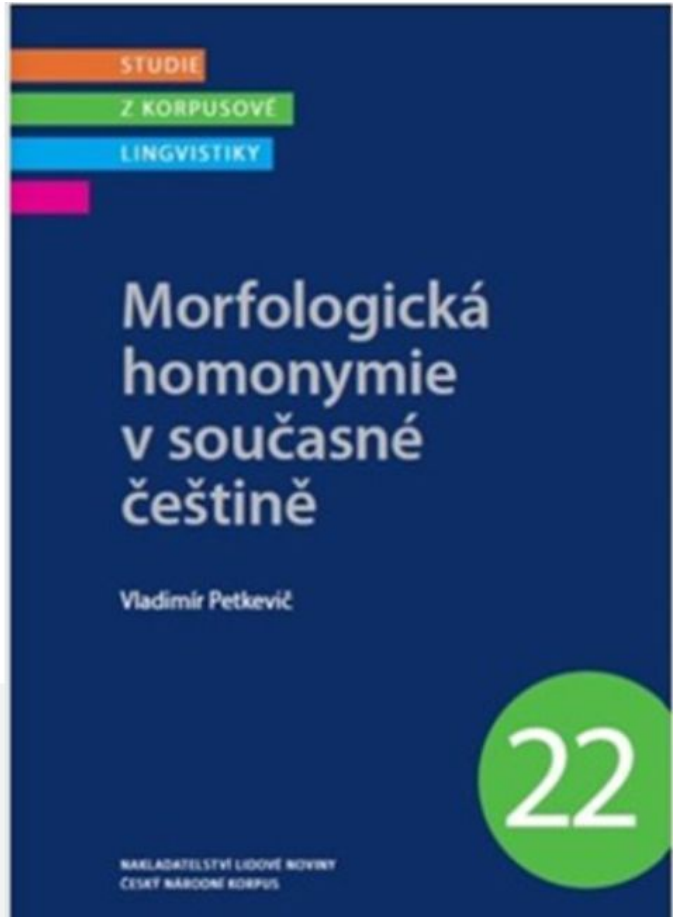
STUDIE
Z KORPUSOVÉ
LINGVISTIKY
Morfologická homonymie v současné češtině
Vladimír Petkevič
22
NAKLADATELSTVÍ LIDOVÉ NOVINY
ČESKÝ NÁRODNÍ KORPUS

Závěr

- Lemmatizace a tagging – užitečný nástroj
- Výsledky automatické analýzy je třeba prověřit s ohledem na záměr, který sleduje analýza dat
- Výsledky automatické analýzy lze zlepšovat
- Pokud pracujeme s výsledky automatické analýzy (s anotovaným korpusem), pak je třeba seznámit se i se způsoby automatické anotace a s řešením sporných / obtížných otázek.
- Pokud je desambiguace ve většině případů správně, pak s ní lze pracovat. Pokud je velmi špatná, je třeba hledat cesty, jak se bez ní obejít. Ty pak mohou být inspirací jak pro její zlepšení, tak pro uživatele neanotovaných korpusů.

Vyzkoušejte

- Viděli jsme, že jedním z problémů, který ovlivňuje desambiguaci, je i tokenizace jednotek, které z lingvistického pohledu tvoří jedno textové slovo. Zamyslete se nad postupem, který by umožnil filtrovat případy, kdy slovní tvar *di* není substandardním imperativem 2. osoby sg. slovesa *jít*.
- Tvar *kolem* lze interpretovat jako substantivum, adverbium, nebo předložku. Pozorujte výsledky desambiguace tvaru *kolem* jako substantiva v korpusu SYN2020 v případě, že za tvarem *kolem* následuje tvar jména v genitivu a zamyslete se nad tím, jak by bylo možné chyby v desambiguaci filtrovat.
- V korpusu synv8 vyhledejte tvar *rožni* a pokuste se najít postup, jak filtrovat případy, kdy tvar je imperativem slovesa *rozsvítit*.

Vyzkoušejte

Mezijazyková homonyma jsou jedním z problémů homonymie. Tak např. “***my***” je v češtině i angličtině slovo, v obou jazycích jde o zájmeno a v obou jazycích je frekventované. Přesto je žádoucí, aby vyskytne-li se v textu A slovo z jazyka B, bylo toto slovo správně desambiguováno (aby bylo správně rozpoznáno na všech úrovních automatické analýzy). Podívejte se do korpusu syn2020 na tvar “***my***”zobrazte jeho interpretace na úrovni morfologické značky a pokuste se zamyslet nad způsobem, jakým by bylo možné postupovat při snaze zlepšit desambiguaci. Porovnejte rozdíly ve značkování korpusů řady syn a korpusů webových dostupných přes Sketch Engine a pokuste se najít strategii pro řešení úkolu v korpusu cztenten.

(*Na to, jak blízké vztahy máme, tak přišli po dost dlouhé době, ale zatímco jsme my baby kecaly, chlapi navrtali sádroše na strop koupelny.*)

Vyzkoušejte

Vyzkoušejte např. v BNC podobným způsobem najít případy, kdy tvar ***die*** není tvarem anglického slovesa.

Poměrně velmi zle vypadají výsledky desambiguace tvaru ***house*** v korpusu synv8. Navrhněte, jak byste postupovali, pokud byste chtěli najít skutečné doklady, kdy jde o neutrum pojmenovávající mládě husy.

Tagsety v korpusech sketch engine: https://www.sketchengine.eu/tagsets/

- https://www.sketchengine.eu/tagset-reference-for-czech/

Some languages have more than one available POS tagset.

LANGUAGES			
Amharic tagset	Arabic tagsets	Basque tagset	Bengali tagset
Bosnian tagset	Bulgarian tagsets	Burmese tagset	Catalan tagset
Chinese tagsets	Croatian tagset	Cundeelee Wangka tagset	Czech tagset
Danish tagsets	Dutch tagsets	English tagsets	Estonian tagsets
Finnish tagsets	French tagsets	German tagsets	Greek tagsets

Otázky

- Které tagsety používáte?
- Jaké jsou jejich výhody/nevýhody?
- Jaké jsou problémy automatické analýzy u jazyků typologicky odlišných od češtiny?

Děkuji vám za pozornost